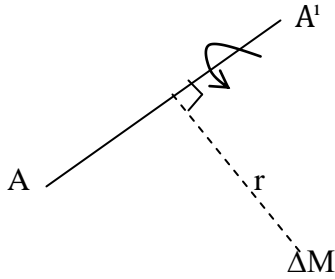

BÖLÜM 9. BİR KÜTLENİN ATALET MOMENTLERİ

Bir kütlenin atalet momenti

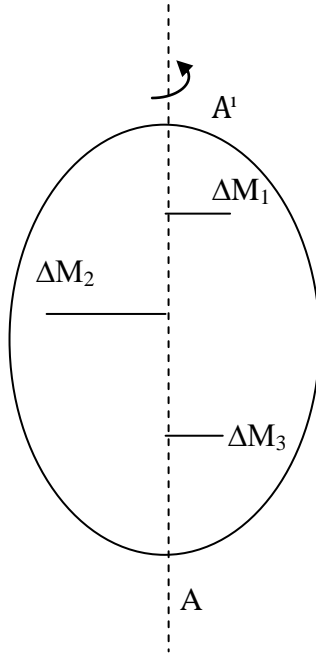
Bir alanın atalet momenti $I_x = \int y^2 dA$, $I_y = \int x^2 dA$ idi

Şekil 9.1.

Bir AA' eksenini etrafında serbestçe dönebilen kütlesi ihmal edilebilen bir çubuk üzerine monte edilmiş küçük bir ΔM kütlesi göz önüne alalım. Sisteme bir kuvvet çifti uygulanırsa başlangıçta durgun olan çubuk ve kütle AA' etrafında dönmeye başlayacaktır. Sistemin dönme hızına erişmesi için gerekli zamanın ΔM kütlesi

ile orantılı ve r uzaklığının karesi ile orantılıdır. Bundan dolayı $r^2 \Delta M$ çarpımına ΔM kütlesinin AA' eksenine göre atalet momenti denir. Sonsuz sayıda ΔM kütlesinin toplanması ile bir cisim elde edilir.

Şekil 9.2.

$$I = \sum r_i^2 \Delta M_i$$

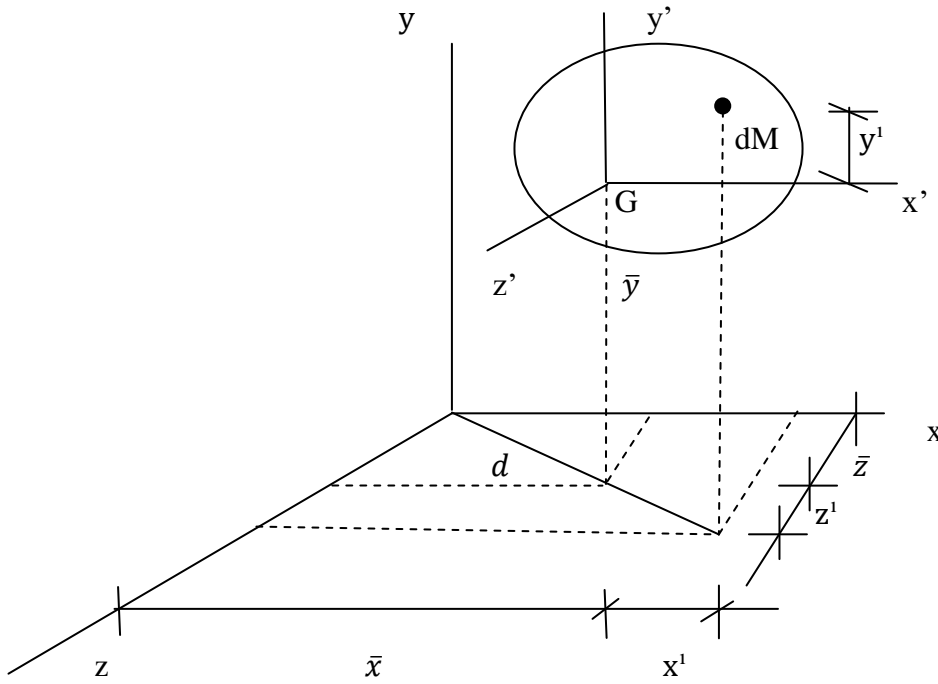
$$I = \int r^2 dM \quad \text{kütle atalet momenti}$$

$$I = r_{gy}^2 M = k^2 M \quad r_{gy} = k = \sqrt{\frac{I}{M}} \quad (\text{Merkeze göre})$$

$r_{gy} = k$ =atalet yarıçapı veya jirasyon yarıçapı denir.

k = cismin AA^1 eksenine göre atalet momenti aynı kalmak üzere cismin bütün kütlelerinin bir arada konulması gereken uzaklıktır.

Paralel eksen teoremi

Şekil 9.3.

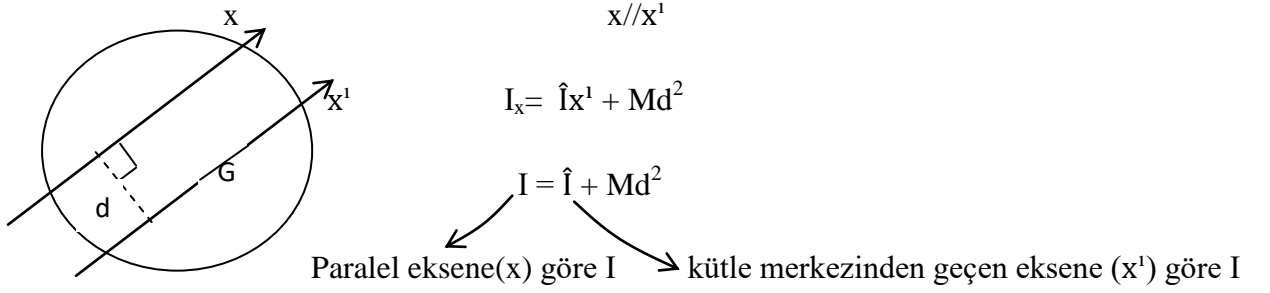
$$x = x^1 + \bar{x} \quad y = y^1 + \bar{y} \quad z = z^1 + \bar{z}$$

$$I_y = \int r^2 dM = \int (x^2 + z^2) dM = \int [(\bar{x} + x^1)^2 + (z^1 + \bar{z})^2] dM$$

$$= \int (x^{12} + z^{12}) dM + 2\bar{x} \int x^1 dM + 2\bar{z} \int z^1 dM + \int (\bar{x}^2 + \bar{z}^2) dM$$

$$I_y = \bar{I}_y + M (\bar{z}^2 + \bar{x}^2) = \bar{I}_y + M d^2 \quad , \quad I_z = \bar{I}_z + M (\bar{y}^2 + \bar{x}^2) \quad I_x = \bar{I}_x + M (\bar{z}^2 + \bar{y}^2)$$

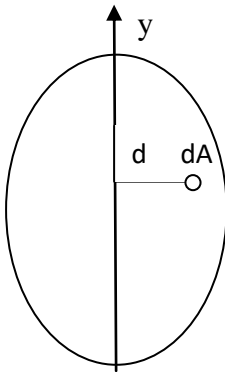
Basitçe

Şekil 9.4.

İnce levhaların atalet momenti

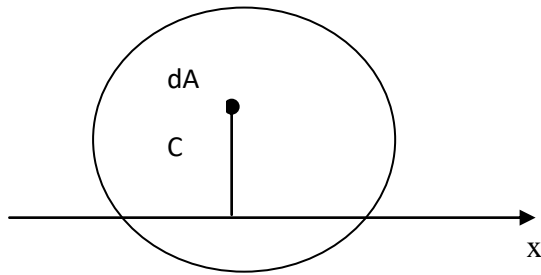
Homojen ve üniform kalınlıkta ρ yoğunluk ta bir ince levha düşünelim.

$$I_{y,kütle} = \int d^2 dM = \int d^2 \rho t dA = \rho t \underbrace{\int d^2 dA}_{I_{y,alan}}$$

$$I_{y,kütle} = \rho t I_{y,alan}$$

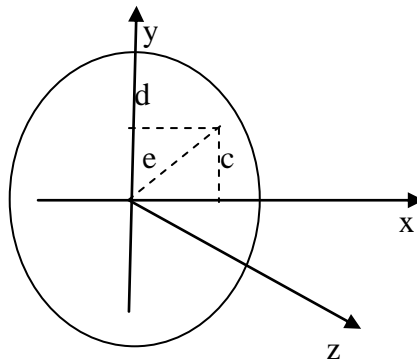
Şekil 9.5.

Şekil 9.6.

$$I_{x,kütle} = \int c^2 dM = \int c^2 \rho t dA = \rho t \int c^2 dA$$

$$I_{x,kütle} = \rho t I_{x,alan}$$

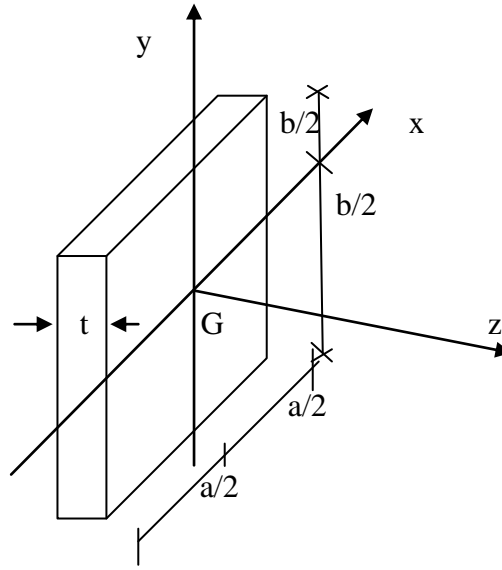
Şekil 9.7.

$$e^2 = d^2 + c^2$$

$$I_{z,kütle} = \int e^2 dM = \int (d^2 + c^2) dM = \int d^2 dM + \int c^2 dM$$

$$I_{z,kütle} = I_{y,kütle} + I_{x,kütle}$$

$$I_{z,kütle} = \rho t I_{y,alan} + \rho t I_{x,alan} = \rho t (I_{x,alan} + I_{y,alan}) = \rho t J_{z,alan}$$

Homojen dikdörtgen levha

Şekil 9.8.

$$I_{y,kütle} = \rho t I_{y,alan} = \rho t \left(\frac{1}{12} a^3 b \right)$$

$$I_{x,kütle} = \rho t I_{x,alan} = \rho t \left(\frac{1}{12} b^3 a \right)$$

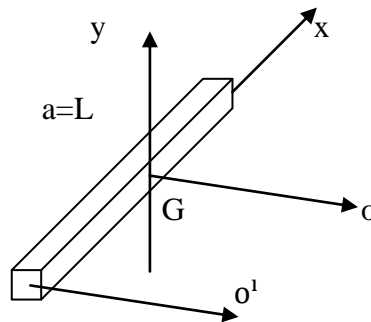
$\rho t a b = M$ olup

$$I_y = \frac{1}{12} M a^2$$

$$I_x = \frac{1}{12} M b^2$$

$$I_z = \frac{1}{12} M (a^2 + b^2)$$

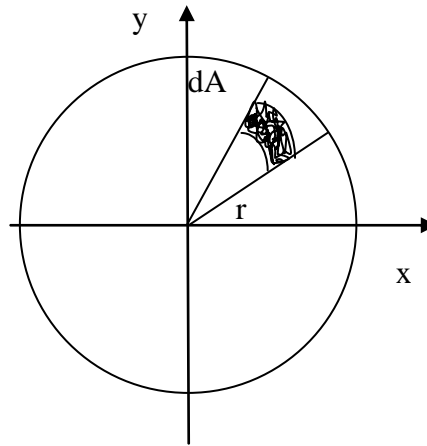
Çubuk durumun da b sıfıra 0 a L 'ye yaklaşır. ve $I_z = \frac{1}{12} M (L^2)$ olur.

Şekil 9.9.

$$I_o = \frac{1}{12}M(L^2) \quad I_o^t = I_o + M\left(\frac{L}{2}\right)^2 = \left(\frac{1}{12}\right)ML^2 + \frac{ML^2}{4} = \left(\frac{1}{3}\right)ML^2$$

Dairesel plak

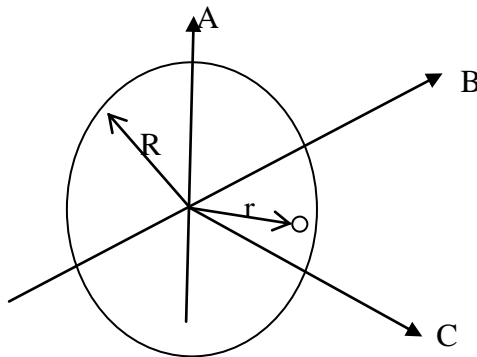

Şekil 9.10.

$$dA = r d\theta dr$$

$$I_{xx, alan} = \int y^2 dA = \int (r \sin \theta)^2 r d\theta dr = \int r^3 \sin^2 \theta d\theta dr = \int_0^R \int_0^{2\pi} r^3 \sin^2 \theta d\theta dr = \frac{R^4}{4} \int_0^{2\pi} \sin^2 \theta d\theta$$

$$= \frac{R^4}{4} \left(\frac{1}{2} \theta - \frac{1}{4} \sin 2\theta \right) \Big|_0^{2\pi} = \left(\frac{1}{4} \pi R^4 \right) = I_{yy, alan}$$

Şekil 9.11.

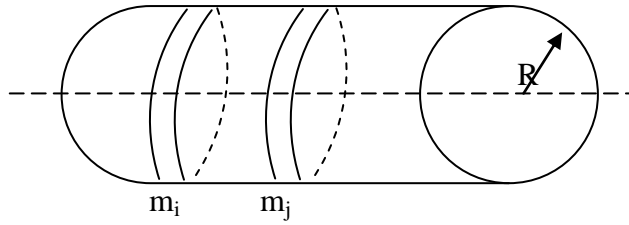
$$I_{AA,kütle} = \rho t I_{AA,alan} = \rho t \frac{1}{4} \pi R^4$$

$$I_{BB,kütle} = \rho t \frac{1}{4} \pi R^4$$

$$m = \rho \pi R^2 t$$

$$I_{C,kütle} = I_{A,kütle} + I_{B,kütle} = \frac{1}{2} \rho t \pi R^4 = \frac{1}{2} m R^2$$

Silindir durumunda

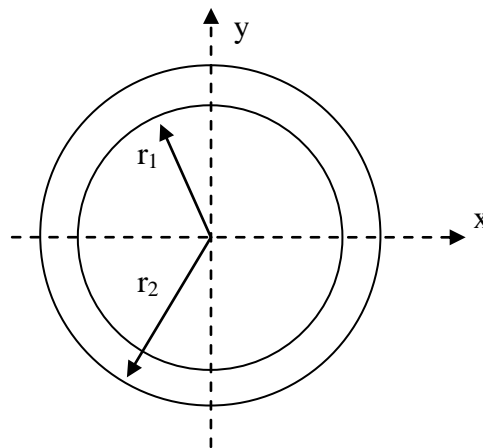

Şekil 9.12.

Küçük dairesel plakların toplanması ile silindir elde edilir.

$$M = \sum m_i \text{ olsun} \quad I = \frac{1}{2} M R^2$$

ÖRNEK

Şekil 9.13.

$$I_{\text{çap}} = ? \quad I_{\text{eksen}} = ?$$

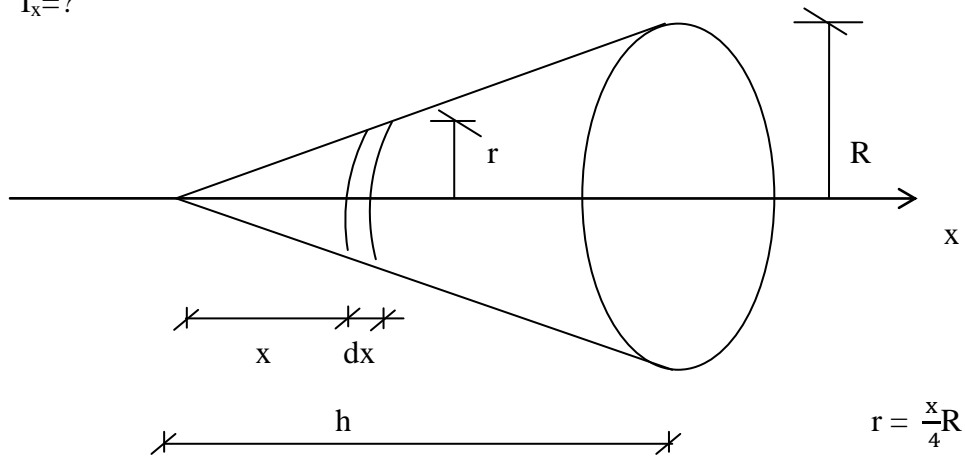
ince dairesel halka levha ; $m=\rho tA$

$$I_{küt}=\rho t I_{alan} = \frac{M}{A} I_{alan} \quad A=\pi r_2^2 - \pi r_1^2$$

$$I_{y,alan}= I_{x,alan}=\frac{1}{4} \pi r_2^4 - \frac{1}{4} \pi r_1^4 \quad I_{y,küte}=I_{x,küte}=\frac{M}{A} \frac{\pi}{4} (r_2^4 - r_1^4) = \frac{M}{4} (r_2^2 + r_1^2)$$

$$I_{z,küte}= I_{x,küte}+ I_{y,küte} = 2I_{küte} = \frac{M}{2} (r_2^2 + r_1^2)$$

ÖRNEK $I_x=?$

Şekil 9.14.

$$I_x = \int_0^h \frac{1}{2} \pi \left(\frac{x}{4} R\right)^2 dx \rho \left(\frac{xR}{4}\right)^2 = \frac{3}{10} \left(\frac{1}{3} \pi R^2 h \rho\right) R^2 = \frac{3}{10} M R^2$$